

**ULUSLARARASI
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA
VE KOCAELİ TARİHİ
SEMPOZYUMU - III**

**INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON GAZİ SÜLEYMAN PAŞA
& HISTORY OF KOCAELİ - III**

EDİTÖRLER:

Prof. Dr. Haluk SELVİ
Doç. Dr. M. Bilal ÇELİK
Doç. Dr. İbrahim ŞİRİN
Dr. Ali YEŞİLDAL

KOCAELİ 2017

© 2017 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kùltür ve Sosyal İşler
Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 38

© Copyright 2017 Kocaeli Metropolitan Municipality,
Department of Culture and Social Affairs No: 38

Bu kitabın her türlü basım, yayın ve telif hakları Kocaeli
Büyükşehir Belediyesi, Kùltür ve Sosyal İşler Dairesi
Başkanlığı'na aittir. Başkanlığın yazılı izni olmadan elektronik,
mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve
dağıtılamaz. Para ile satılmaz

All rights reserved. No part of this book may be printed,
reproduced or distributed by any electronic, optical, mechanical
or other means without the written permission of the Kocaeli
Metropolitan Municipality, Department of Culture and Social
Affairs

Tasarım

Mert Uğurdil
Serhat Batur Karadeniz

Baskı-Cilt

CNR Basım

Takım No: 978-605-5116-35-4 (Tk)

ISBN: 978-605-5116-36-1 (1.c)

ULUSLARARASI
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA
VE KOCAELİ TARİHİ
SEMPOZYUMU-III

YEREL TARİH VE ŞEHİR TARİHÇİLİĞİNİN YERİ,
ÖNEMİ VE BUGÜNKÜ DURUMU

Mustafa ÖZTÜRK*

Giriş

Dünyada tarih anlayışındaki gelişmelere paralel olarak özellikle 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren ülkemizde de tarih alanında önemli gelişmeler meydana geldi. O zamana kadar daha çok siyasî tarih alanında yoğunlaşan çalışmalar, iktisadî ve sosyal tarih alanına yöneldi. Avrupa'daki tarih ekollerinin tesiriyle tarihin arka planındaki muharrik güç unsurlarının tarihi önem kazandı. Tapu tahrir ve şer'iyeye sicilleri gibi arşiv belgeleri ve kanunnâmeler yayınlanmaya başlandı. Yüzyılın son çeyreğinde mahallî tarih araştırmaları rağbet buldu. Bu gelişmeler tarihçiliğimiz açısından elbette önemlidir.

Gerçekte tarih bir bütündür, bu bütünlüğün incelikleri teferruatta gizlidir. Yani mahallî tarih çalışmaları bütünün esasıdır. Mahallî/bölgesel tarih, genel tarihin anlaşılmasında çok önemlidir. Zira her bölgenin coğrafi ve sosyo-iktisadî şartları farklıdır, buna bağlı olarak mahallî uygulamalar da farklıdır. Onun için tarih araştırmalarında *cüz'den küle* (parçadan bütüne) seyreden bir çizgi takip edilmelidir. Çünkü küllî tarihi cüz'den izleyerek anlayabiliriz. Ancak bu şekilde küllî-bütüncül ve evrensel tarihe ulaşabiliriz. Bu bakımdan mahallî/cüz'î tarih çalışmaları bütünün anlaşılması açısından önemlidir.

Mahallî tarih araştırmalarından anlamamız gereken, sadece Anadolu'nun bir kasabasının belli bir zamanının iktisadî ve sosyal vaziyetini kimi tablolarla vermek olmamalıdır. Osmanlı coğrafyası ile sınırlı kalınmamalı, daha geniş bir bakış açısıyla, dünya tarihinin belli dönemlerine dair çalışmalar yapılmalıdır. Tarih, dar bir coğrafya veya birkaç yüzyıla sığmayacak derece geniş ilmî bir alandır. Hele Türk tarihi, sadece Anadolu'dan ibaret olmayan, belki de dünyanın en geniş ve derin tarihidir. Bu uzun tarihî süreçte karşı karşıya geldiğimiz ve mücadele ettiğimiz ülkelerin tarihlerinin bilinmesi de, tarihçiliğimiz açısından hayati önemi haizdir. O halde mahallî tarih derken sadece Anadolu ve Osmanlı

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü-ELAZIĞ e-posta: mozturk@firat.edu.tr

dönemi değil, Türkistan, Hint, Çin, Kafkasya, Karadeniz, Avrupa, Akdeniz, Amerika, Afrika ve nihayet Orta Doğu'nun yatay ve dikey tarihi anlaşılmalı ve bu alanda uzmanlar yetiştirilmelidir. Dünya coğrafyası için bölgesel uzmanların yetiştirilmesi, tarihçiliğimize büyük yenilik ve zenginlikler getireceği gibi gelecekte millî siyasetimizin de ilmi esaslara dayandırılmasını sağlayacaktır.

1. Mahallî Tarihçiliğin Durumu

Şimdiye kadar mahallî tarih alanında pek çok kıymetli çalışma yapılmıştır. Ancak geçen zaman içinde bir moda haline gelen bir anlayışla bu çalışmaların çoğunun birbirinin benzeri olduğu görülmektedir. Özellikle Anadolu'da yapılan sancak çalışmaları bu meyandadır. Çünkü Anadolu'da iktisadî ve sosyal alandaki uygulamalar aynıdır. Şimdiye kadar yapılan mahallî tarih çalışmalarında iki hususta önemli eksiklik veya yanlışlıklar yapılmıştır. Her şeyden önce mahallî tarih araştırmalarının amacına vâkıf olunmadığı tespit edilmiştir. Mahallî tarih araştırmalarının amacı, küllî/bütüncül tarihi anlamaya yönelik olmalıdır. Bunun böyle olmadığı yapılan onlarca çalışmada tespit edilmektedir.

Birincisi; yapılan mahallî tarih araştırmalarında derinlik ve mukayese görülmemektedir. Her araştırmacı, konusu olan kaza, sancak veya şehri, yegâne alan olarak görmekte ve orada adeta boğulmaktadır. Aynı dönemde hemen yanı başındaki kazayı merak etmez ve mukayese etmez. Halbuki incelenen dönemin kaynakları aynıdır. 16. yüzyıl için tahrir defterleri, yakınçağlar için şer'iyeye sicilleri veya salnamelerdir. Yakın zamanlarda bir de temettuat defterlerine köy ve kasabaların sosyo-ekonomik yapısı üzerinde yapılan çalışmalar yoğunlaştı. Aynı defterdeki bir köy bir makale, başka bir köy başka bir makale olarak yayınlanmaktadır. Aynı defterdeki köyleri birbirleri ile mukayese eden çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda tahlilî mütalaalar bulunmamaktadır. Sanayi İnkılabı öncesi yaşanan bu dönemlerde, tahrir, sicil, temettuat ve salnamelerin verdiği rakamların neyi ifade ettiği çoğu zaman tahlil edilmemektedir. O dönemde yaşanan savaşlar, eşkıyalık olayları, tabii afetler, kıtlıklar, salgınlar ve bunların iktisadî ve toplumsal etkileri değerlendirilmemiştir. Devlet-halk arasındaki münasebetlerin en önemli alanı olan asayiş, adalet ve vergi düzeni çoğu zaman nazar-ı itibara alınmamıştır. Hele hele dönemin uluslararası siyasî ve iktisadî vaziyeti hiç merak edilmemiştir. Bunun sonucu olarak, şimdiye kadar yapılan mahallî çalışmaların çoğu, plan itibarıyla bile büyük oranda birbirine benzemektedir. Elbette bu çalışmalardan da tahlilî ve mukayeseli bir tarih ortaya çıkmamaktadır.

Şunu da belirtmek lazımdır ki, elbette bu kadar titizlikle yapılan çalışmaların oluşturdukları bilgi birikiminin kıymeti inkâr edilemez. Şimdiye kadar mahallî tarih alanında pek çok kıymetli çalışma yapılmıştır. Ancak geçen zaman içinde bir moda haline gelen bir anlayışla bu çalışmaların çoğunun birbirinin benzeri olduğu görülmektedir. Özellikle Anadolu'da yapılan sancak çalışmaları bu meyandadır. Çünkü Anadolu'da iktisadî ve sosyal alandaki uygulamalar aynıdır. Bu çalışmalar, bahsettiğimiz tahlilî tarzda yapılacak çalışmalar için önemli birer kaynak oluşturmuştur. Tahrir defterleri, mühimmeler, kanun külliyatları, vakfiye, sicil, salnâme ve dönemin gazete külliyatlarını yayımı çok kıymetli çalışmalardır. Kastımız ve beklentimiz, yapılan bu çalışmaların belge neşri şeklinde değil, mukayeseli değerlendirmelerin yapılmasıdır. Bu dönem tarihçilerimiz, çoğu Batılıların okuyamayacakları, okusa bile anlayamayacakları belgeleri vukufiyetle okumaktadırlar. Ama bu belgeleri bütün yönleriyle değerlendirmemektedirler. Adeta değerlendirmeyi Batılılara veya siyaset bilimcilere havale etmektedirler. Oysa o belgeleri en iyi şekilde değerlendirebilecek kimseler, bu çalışmayı yapan kimselerdir. Söz konusu belgelerin muhtevasında saklı bulunan pek çok tez vardır. Maksatlı çevrelerin mesnetsiz iddialarının cevabı bu belgelerdedir.

Mahallî araştırmalarda müşahede edilen ikinci husus; yaklaşık otuz kırk yıldan beri *yerel tarih* adı altında, tarihin mevcut kaynaklarını bir tarafa iterek daha çok folklorik malzeme ve sözlü rivayetlere dayanan bir tarih yaratma gayretleridir. Annales ekolünün tesiriyle ülkemizde de böyle bir yerel tarih furyası başlamış bulunmaktadır. Buna göre, devletlerin belgeleri, halkların tarihini yansıtmamakta, gerçek tarih halkların yaptığı tarihtir. Şimdiye kadar yapılan bütün tarih çalışmaları, arşiv belgeleri, istatistikler, kanunnâmeler, resmî tarih olduğu gerekçesiyle reddedildi. Bu da giderek resmî-gayr-i resmî tarih tartışmalarını başlatmıştır. Oysa resmî veya gayr-i resmî tarih yoktur, belki resmî- gayr-i resmî tarih anlayışı olabilir. Çünkü bugün olduğu gibi, geçmişte oluşturulan belgeler, geleceğe tarihî belge bırakılması için değil, o günkü normal bürokratik işlemler için tutulan belgelerdir. Meselâ; Roma, ülkesinin ana yollarına diktiği mil taşları ile o günkü ihtiyacını gidermiştir. Keza, Osmanlı Devleti de bir vilayetin tahririni, o gün için devletin beşerî ve iktisadî güç unsurlarını, asker ve vergi hanelerini ve yapacağı tevcihlere esas olmak üzere yapıyordu. Uzun tarihî süreçte, bütün devletlerdeki binlerce uygulamanın, oluşturulan belgenin, kanununun, kısaca alt ve üst yapıya dair oluşturulan belge ve müesseselerin amacı budur. Aksi halde geleceğe yönelik bir tarih oluşturma gayreti değildi. O halde belgelerin maksadı resmî değildir, günün ihtiyacına ve maslahatına uygun olarak oluşturulmuş belgelerdir.

O halde devletlerin oluşturdukları belgeler, kurdukları müesseseler günün ihtiyaç ve anlayışına göre oluşturulmuştur. Asıl mesele sonra gelen nesillerin o belge ve müesseselere farklı bakış açılarıdır. Sonra gelen nesiller, tarih metodunun unsurlarını hiçe sayarak, geçmişteki uygulamaları zihinlerindeki peşin hükümlere göre değerlendirdikleri için tarihi resmî-gayr-i resmî olarak tasnif ettiler. Annales ekolünün rağbet gördüğü dönem, 20. yüzyılın ilk yarısı ve sonrası dönemde geliştiği, Marksist görüşün hemen bütün alanlara tatbik edildiği dönemdir. Bir moda haline gelen bu görüşler, tarihe de uyarlandı ve *halkçılık* esasına dayandırılan, halkın tarihi adı altında bir tarih görüşü geliştirildi. Belki doğrudan Annales ekolünün tesiri olmasa da dönemin genel modasına uyarak bizde de *halkçılık* devletin partisinin bir ilkesi olarak kabul edildi ve *halk edebiyatı* adıyla yeni bir edebiyat tasnifi yapıldı.

2. Yerel Tarih/Sözlü Tarih

Yüzyılın ikinci yarısından itibaren öncelikle 1970'lerden sonra materyalist tarih tezleri ülkemizde de taraftar buldu. Bunun sonucu olarak *yerel tarih* adıyla yeni bir tarih oluşturulmaya çalışıldı, resmî tarih olduğu gerekçesiyle bütün bir tarih reddedildi. Yerel tarihe bir de *sözlü tarih* ilave edildi. Oysa bu *yerel/sözlü* tarihin bilimsel bir temeli bulunmamaktadır. Çünkü yerel/sözlü tarihin kaynakları objektif değildir. Hikâye anlatıcılarının, efsanelerin, ağıtların ve halk muhayyilesindeki bilgi kırıntılarında derlenen bilgiler arasında tutarsızlık vardır. Üstelik yerel tarih araştırmacıları, yerel bilgileri derlemede tarafsız değil, seçici davranabilmekte, görmek ve duymak istediklerini görmekte ve ona itibar etmektedir. Böylece herkes tarafından bilinen maksatlarla, kendilerince esas kabul ettikleri, özellikle seçilmiş bazı hatıralar esas kaynak kabul edildi ve bu hayalî ve yönlendirilmiş maksatlı hatıralar etrafında bir tarih oluşturulmaya çalışıldı.

Yerel/sözlü tarih araştırmaları, özellikle Ermenilerin sevk ve iskânı sırasında meydana gelen olayların tek tarafı izahlarında ve yönlendirici bir şekilde anlatımında sıkça başvurulan bir usuldür. Devletin, patrikliğin veya konsolosların raporları, resmî belgeler olduğu gerekçesiyle görmezden gelinerek, tarafsızlığı çok daha tartışmalı olan ve kendileri tarafından belirlenen bazı yaşlıların hatıraları esas kabul edilmektedir. Aynı mahfillerin geniş propaganda ağ ve vasıtalarıyla geniş halk kitlelerine ulaştırılan bu sözde bilimsel

araştırmalar ile aslında tarih değil, Ermeni tezleri desteklenmekte, onlara hizmet edilmektedir. Verilen istatistiklerde de tarafsız değildirler. Hiçbir ilmî kaynağa dayanmayan afakî rakamlarla Ermenilerin daha fazla katledildiği ön plana çıkarılır, ama hiçbir zaman katliama uğrayan Türklerden bahsedilmez, kaç bin Türk'ün katledildiği merak edilmez, Van ve Erzurum'un kimin yaktığı asla hatırlanmaz.

Keza daha çok Cumhuriyet döneminde meydana gelen ayaklanmalara dair rivayetler ve önceden belirlenmiş kişilerin hatıraları da *sözlü tarih* adı altında halk yönlendirilmekte, tarih üzerinden *tarafklar* oluşturulmaktadır. Gerek Ermeni ve gerekse Kürt ayaklanmalarıyla ilgili anlatımlarda tarafsız bir anlatım görmek mümkün değildir. Bu anlatımlarda daima zulme uğrayan, katledilen, mağdur edilen bir halk vardır. Ama hiçbir zaman o halkların askerlere ve bölge halkına yaptıkları vahşet derecesindeki zulümlerden hiç bahsedilmez. Öte yandan doksanlı yaşlarında olan bir kadının anlattıklarından çeşitli adlarla romanlar ve daha başka hikâyeler yayımlanır. Tarihin seyri gereği tarihte istenmeyen olaylar elbette yaşanmıştır, bunu inkâr etmek mümkün değildir. Bu olayların ve yaşanan acıların bir daha tekrarlanmaması ve bu olaylardan ders alınması amacıyla kayda geçirilmesi gayet normaldir ve aynı zamanda bir zarurettir. Ama her tarihî olayı naklederken olduğu gibi, bu ve benzer olayları da naklederken tarih metodolojisine sadık kalınarak tarafsız bir gözle yapılması şarttır. Aksi halde tarih üzerinden *tarafklar* yaratılır. Bunun hiç kimseye faydası olmadığı gibi, toplumsal buhranı derinleştirmekten başka işe yaramaz. Ancak şu unutulmamalıdır ki, son yüzyılda tarih yeni bir diplomasi aracı haline getirilmiştir. Emperyalizm, hedef ülke olan Türkiye üzerindeki siyasî ve iktisadî menfaatlerini tahakkuk ettirmek için geçmişte meydana gelen bir tarihî olayı diplomasi aracı olarak kullanmaktadır. İşte emperyalizmin hedeflerinin tahakkuku için yerli-yabancı işbirlikçileri kullanılmaktadır. Bu haliyle yapılan sözlü tarih çalışmaları ancak emperyalizme hizmet eder.

Sözlü tarih araştırmaları etrafında Karadeniz'de Pontus kalıntıları ve Rum köyleri ile Rumların bakiyeleri aranır. İşin ilginç yanı da bu sözde çok bilimsel araştırmalar, AB fonlarının cömert destekleri ile projeler adı altında yürütülür. Bu araştırmalarda çok ciddi ve bilimsel sonuçların çıkması beklenmemelidir. Batı'daki herhangi bir dergide makale veya kitap olarak yayımlanarak yayın listelerine girmesi yeterlidir. Aynı şekilde Batı Anadolu'da Rum köyleri, Rum evleri ve Rum kültürü canlandırılmaya çalışılır. Hatta ondan da öte Millî Mücadele yıllarında Türklerin Rumları katlettiklerine dair iddialar ortaya atılmaktadır. Oysa Yunanlıların ve işbirlikçileri olan yerli Rumların, tarihe Yunan Mezalimi olarak geçen ve bütün Batı Anadolu'nun şehir, kasaba ve köylerini nasıl yaktıkları, nasıl bir katliam yaptıkları görmezden gelinmekte, bilinçli olarak unutturulmaktadır.

Mahallî/sözlü tarih adı altında tarihe pek çok efsaneler de dahil edilir. Özellikle Osmanlı Devletinin kuruluşu, İstanbul'un fethi ve nihayet Çanakkale muharebelerinde olağanüstü olaylar tarih olarak takdim edilir. Bütün devletlerin tarihlerinde benzer efsaneler görülür, önemli olan efsane ile hakikati karıştırmamaktır.

3. Bölge ve Ülke Tarihçiliği

Tarih sürekli ve evrensel bir vakıadır. Eğer tarihin bu yönü dikkate alınmazsa, mahallî tarih anlayışı ile dünya siyasetinde de mahallî kalınır. Günümüzde tarihçiliğimizin çoğunlukla mahallî kaldığı görülmektedir. Bu eski bir gelenektir. Tarih, bilinen en eski devirlerden beri süre gelen bir vakıa olmasına rağmen, tarihe bakış açımız mahallî kalmıştır. Hatta tarihin bir yönüne, mesela ilk çağ tarihine olumsuz nazarlarla bakılmaktadır. Bu yüzden tarihçiliğimiz, büyük oranda Anadolu'ya, münhasıran Selçuklu ve Osmanlı dö-

nemi ile sınırlı kalmıştır. Bizde halâ bir Dünya Tarihçisi yetişmemiştir. Batı'dan yapılan sınırlı tercümelemlerin dışında bir Avrupa Tarihi müellifimizin eseri yoktur. Hemen hepsi hayatta olmayan sınırlı sayıdaki Roma, Mısır, Mezopotamya, Çin ve Hindistan Tarihi uzmanlarımızın yerine yenileri yetişmedi. Amerika, Afrika ve Uzak Doğu tarihçimiz ise hiç olmadı. Oysa günümüzde hızla gelişen bilim, teknoloji ve uluslararası ilişkiler, artık bölge ve ülke/devlet uzmanı yetiştirilmesini zarurî kılmaktadır.

Anadolu ile sınırlanmış bulunan tarih anlayışı, diğer beşerî bilim dallarında da görülmektedir. Bugün ülkemizde dünya ve özelde bir bölgenin iktisat, coğrafya, arkeoloji, etnoloji, sosyoloji, felsefe, dil ve edebiyat uzmanı -çok özel gayretlerle kendi kendisini yetiştirenlerin dışında- yoktur. Onun için genel olarak bilim anlayışımızın sorgulanması ve buna göre çağın gerek ve gerçeklerine göre yeniden gözden geçirilmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu konudaki mevcut geriliğimizi, maddî kaynakların yetersizliği veya bürokratik engeller gibi sebeplere dayandırmak ve onların arkasına gizlenmek inandırıcı olmaktan çok uzaktır.

Bu dar bilim anlayışından dolayı, ülke ve bölge tarihçiliğimiz gelişmemiştir. Kadim coğrafyamıza ait bölgelerimizin tarihçisi yetişmemiştir. Avrupa, daha özelde Avrupa devletleri, Rusya, İran, Çin, Hint, Orta Doğu ve Afrika tarihçisi gibi alan uzmanlarımız yetişmemiştir. Halbuki modern bilim ve tarih anlayışı, *cüz'î değil küllî bilim anlayışıdır*. Geçmişte ve günümüzde dünyada meydana gelen olayları ve bunların ülkemize tesirlerini ancak bu surette tahlil edebiliriz.

Bölge ve ülke tarihi çalışmalarında mutlaka devletin veya kurumların yönlendirmesi beklenmemelidir. Her tarihçi kendi bilimsel sorumluluğu dahilinde araştırılması gereken alanları tespit edebilmelidir. Gerçekten tarihçilerimizin önünde idarî ve bürokratik hiçbir engel yoktur ama görünmeyen fakat tesiri her alanda hissedilen zihinsel bir darlık, bir engel vardır. Bir türlü Anadolu, Selçuklu-Osmanlı ve nihayet Cumhuriyet dönemi Türkiye Tarihinin dışına çıkılamamaktadır. Arkeolojiden sosyolojiye, coğrafyadan iktisada kadar her alanda Anadolu ile sınırlı kalmıştır. Asya Türk devletlerinin bağımsızlıklarına kavuşmaları çeyrek asrı geçmesine rağmen, bu ülkelerde halâ arkeolojik kazı yapan bir Türk Arkeoloji Enstitüsü yoktur. İran, Irak, Suriye, Mısır, Yemen, Arap Yarım adası ve Afrika arkeolojisini ise merak eden arkeoloğumuz yoktur. İktisatçılarımız ise, çevremizdeki iktisadî kaynaklar ve bu kaynakların değişimini, nüfus hareketlerini, ekonomik stratejilerini ancak Dünya Bankasının yıllık raporlarından takip edebiliyorlar.

Tarihçiliğimiz de aynı durumdadır. En eski çağlardan günümüze kadar olan tarihî seyirde, Avrupa, Rusya, Orta Doğu ülkeleri, Amerika kıtası, İran, Çin, Hint, Kore, Japonya ve Hindi Çin bölgelerinin tarihleri hakkında çok az araştırma vardır. Bu yüzden zikredilen bölgelerin uzmanları yetişmemiştir. Şahsî gayret ve imkânlarımızla üniversitemizde öncelikle Orta Doğu tarihi üzerine yoğunlaştık ve bu alanda pek çok eser ortaya konuldu, ilk defa bölge uzmanı meslektaşlarımız yetiştirildi. Keza Kefe, Kırım ve Karadeniz'in kuzeyine yönlendirdiğimiz meslektaşlarımız, önemli eserlere imza attılar ve bu alanda akademik müesseseler kurdular.

Etrafımızdaki bölge veya devletlerin tarihleri hiç merak edilmemiştir. Ferdî gayretlerle kadim coğrafyamızın tarihi üzerinde yapılan çalışmalar sınırlı sayıda kalmaktadır. Hele Cumhuriyet tarihi denince, akla sadece Millî Mücadele dönemi, inkılaplar ve nihayet son zamanlarda çok partili döneme kadar olan tarih anlaşılmalıdır. Halbuki Cumhuriyet tarihçisi, çağdaş tarihçidir, onun için aynı zamanda dünyanın diğer devlet ve bölgelerinin de

tarihçisidir. Bu dönemde Sovyetler Birliği, İnan, Orta Doğu, Çin, Hint, Uzak Doğu, Avrupa ve Amerika'da olup bitenler de Cumhuriyet tarihinin alanlarıdır. Eğer bu bakış açısıyla bakılmazsa, iki dünya savaşı, soğuk savaş ve sonrası ile günümüz olayları değerlendirilemez.

Sonuç ve Öneriler

Genel tarihin anlaşılması için mahallî tarih araştırmaları gereklidir. Çünkü mahallî tarih, genel tarihin cüz'ü, bütünün parçasıdır. Ancak mahallî tarih araştırmaları tarihin bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde anlam kazanır. Bu itibarla mahallî tarih araştırmaları hem dönemde, hem de daha sonraki dönemlerde yatay ve dikey olarak değerlendirilmeli, iktisadî, sosyal ve kültürel değişmeler ve etkileşimler takip edilmelidir.

Sözlü tarih araştırmaları da elbette kıymetlidir, çünkü nihayetinde sözlü kaynaklar da tarihin kaynakları arasındadır. Çoğu zaman belgelere geçmeyen bilgiler sözlü gelenekte tespit edilebilir. Önemli olan hangi vesile ile olursa olsun elde edilen bilgilerin, tarih metodolojisine göre değerlendirilmesidir. Yani sözlü bilgilerin diğer kaynaklarla mukayese edilmesi, hakikatinin araştırılması, aleyhte de olsa belge ve bilgilerin gizlenmemesi, belgelerin peşin ve ideolojik hükümlerle değerlendirilmemesidir.

Tarih, dar bir coğrafya veya birkaç yüzyıla sığmayacak derece geniş ilmî bir alandır. Hele Türk tarihi, sadece Anadolu'dan ibaret olmayan, belki de dünyanın en geniş ve derin tarihidir. Bu uzun tarihî süreçte karşı karşıya geldiğimiz ve mücadele ettiğimiz ülkelerin tarihlerinin bilinmesi de, tarihçiliğimiz açısından hayatî önemi haizdir. O halde mahallî tarih derken sadece Anadolu ve Osmanlı dönemi değil, Türkistan, Hint, Çin, Kafkasya, Karadeniz, Avrupa, Akdeniz, Afrika ve nihayet Orta Doğu'nun yatay ve dikey tarihi anlaşılmalı ve bu alanda uzmanlar yetiştirilmelidir. Dünya coğrafyası için bölgesel uzmanların yetiştirilmesi, tarihçiliğimize büyük yenilik ve zenginlikler getireceği gibi gelecekte millî siyasetimizin de ilmî esaslara dayandırılmasını sağlayacaktır.